

SZERKESZTŐSÉG

hova

a lapba szánt kéziratok
reklamációk és
előfizetési pénzek
küldendőik

Székelyudvarhely,

Bethlen-u. 5.

ev. ref. papi lakás.

VASÁRNAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

FŐSZERKESZTŐ:
NAGY KÁROLY, ref. theol. tanár.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

VAJDA FERENCZ,
székelyudvarhelyi ref. pap.

KIADJA:

Az Erdélyi Ref. Egyházkerület

»Egyházi Értekezlete«

Megjelenik:

minden vasárnap egy iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egy évre . 4 kor. Negyedévre 1 kor.
Fél évre . 2 kor. Egy szám ára 10 fill

A reformáció jelentősége.

Ellenfeleink, kiknek az emberi tudomány ma is becsesebb, mint »Isten ígéje«, azt szokták szemükre vetni, hogy a reformáció egy jelentőségű e forradalommal. Ámde, a forradalomnak csak rosszabb oldalát alkalmazzák ránk; a jót azonban elhallgatják. Így a forradalom rombol, pusztít. Nyomába vérfakad, de a vérrel áztatott földből szabadság kél ki. A pusztulás a forradalom rossz oldala. Míg a szabadság a forradalom áldása.

Az bizonyos, hogy a reformáció is roppant nagy megrázkodtatással járt. Elsősorban az egyház bitorolt hatalmát, s a papuralmat döntötte romba; de ugyanakkor visszaadta az egyén természetes jogait, szabadabbá tette a hitet, a lelkiismeretet és a gondolatot. A reformáció forradalom volt, de a vallás forradalma: a vallástalanság ellen; a hit forradalma: a hitetlenség ellen, a szív és lélek forradalma: jogaiért, szabadságáért. Az isteni erő és hatalom sikra szállott az emberi hatalom és zsarnokság ellen. Tisztán vallásos indokok hozták létre a reformációt: *de hatása és eredménye már nem maradt az egyház korlátai között.* Az egyéni, hitszabadság szülője lett a polgári szabadságnak. Az egyház függetlensége és önkormányzata létre hozta az államnak önállóságát és függetlenségét. Az evangélium áldásai behatoltak a családba, tudományba, művészetbe. A hit megszentelte a munkát és megnemesítette az erkölcsöket. Új ég és új föld lett, hol a reformáció napja felsütött.

A reformáció jelentősége azonban, minket elsősorban, mint *vallásos embereket* érdekelt. Ezt a jelentőségét kell tehát kiemelnünk az általános vonások közül. Az istenben hívő embernek főtö-

rekvése, vágya az, hogy isten előtt kedves legyen. Jóságát, szeretetét kiérdemelje, s áldásaira méltóvá tegye magát. De, hát az ember, minden jó oldala mellett is gyarló. Könnyen vétkezik és bűnbe esik. A bűn terhünkre van. Attól mielőtt tudatára jöttünk: szabadulni akarunk. A reformáció előtt, jó hiszszu ideig, csupán papi közbenjárással szabadulhatott meg a gyarló ember bűnétől. A reformáció azt kérdezte: Kicsoda hol és mikor adott hatalmat a papságnak arra, hogy bűnöket oldjanak és kötözzenek? A biblia erről semmit sem tud. Hanem igenis, az apostól azt tanítja: *Megigazulunk ingyen az isten kegyelméből, azon váltság által, mely van Jézus Krisztusban* (Rom. III, 24.) Egyik bűnös, a másik bűnösnek nem adhat kegyelmet: Hanem mindkettőnek adja az irgalmas, kegyelmes Isten. Adja pedig ingyen, az Ur Jézus érdeméért, azoknak, *a kik ő benne hisznek.* Az evangéliumban sehol sem olvasom, hogy Jézus a bűnösöket a papokhoz küldötte volna, hanem csupán annyit mond neki: *Eredj el, a te hited megtartott tégedet.* (Luk. VII. 50).

A hit által való megigazulást a reformáció adja vissza az emberiségnek. Ha forradalom volt a reformáció, ez a forradalom csupán az emberi illetéktelen beleavatkozást szüntette meg az isteni dolgokba. De, mikor az emberi tekintélyt romba döntötte: ugyanakkor templomot épített az isteni kegyelemnek. Ez volt a reformáció egyházi, hitéleti jelentősége.

Azt is szokták mondani ellenfeleink, hogy a reformáció tág kaput nyitott az erkölcsi élet lazaságának. A mindennapi életben ezt így fejezik ki: A protestáns embereknek könnyű az élete, de nehéz a halála. A kath. embereknek nehéz az élete, de könnyű a halála. Ez alatt pedig azt ér-

tik, hogy nekünk nincsenek emberi tilalom jelző fáink: böjtölés, gyónás, bucsújárás szóval külső törvények s így könnyen vétkezhetünk. Igaz, nekünk nincsenek emberi törvényeink, mert mi felszabadultunk a gyámság alól. Mi azt valljuk az apostollal, hogy a törvények cselekedeteiből egy test se igazul meg Isten előtt. (Rom. III. 20.) A mi erkölcsi törvényünk szívünk táblájára van felírva. Ez a törvény: a szeretet törvénye. Ez pedig arra kötelez, hogy csupán a Krisztust kövessük, s mint az ő követőihez illik: tiszta erkölcsi életet éljünk. Az erkölcsi élet terén a reformáció jelentősége megbecsülhetetlen, mert itt is a személyes felelőség elvét mondotta ki. Minden ember az ő tulajdon cselekedeteinek áll, vagy esik. Felesleges jócselekedet nincs. Az Ur Jézus is azt mondá tanítványainak: »Ha mindazokat megcselekszitek, a melyeket hallottatok: akkor is haszontalan szolgák vagytok.«

Ilyen vallásos igazságokat, ilyen erkölcsi elveket hirdet a református egyház ma is. Hirdeti pedig mindezeket a biblia alapján. Ezekről mi el nem térhetünk, mert akkor megszűntünk kereszténynek lenni. A tiszta református vallás: az igaz keresztényen vallás.

Vajda Ferencz.

BCU Cluj / Central University

TÁRCZA.

Szász Károly élettörténete.

Szász Károly Nagyenyeden 1829. június 15-én született. Atyja Szász Károly előbb nagyenyedi tanár, később 1848—49-ben közoktatásügyi államtitkár volt. Anyját Münstermann Francziskának hívták, ki idegenből került magyar földre, de kevés jobb magyar nő volt, mint ő. A Szász család igen jeles fiakat adott a magyar hazának. Szász Károly testvérei mind kiváló emberek voltak. Így, Róbert miniszteri tanácsos, Domokos erdélyi püspök, Béla egyetemi tanár.

Szász Károly tanulmányait Nagyenyeden kezdette és ott is végezte, mialatt a többi között Salamon Ferenczcel, majd Kolozsváron Gyulai Pállal, Szilágyi Sándorral lépett belső barátságba. Nagyenyeden a gimnáziumi tantárgyakat vegyes osztálytanítók mellett tanulva, Mentovich Ferencz vezetése alatt végezte; 1845-ben az akadémiai tanfolyamra lépve, azt a rendes tanárok s jelesen a mennyiség- és természettan, Zeyk Miklós, a bölcsészetel Mihályi Károly vezérlete alatt végezte be s a matematikából szaktanítóvá neveztetett ki. Azonban már ekkor az első magyar felelős miniszterium kineveztetvén, atyjának vallás- és közoktatásügyi államtitkárrá történt kineveztetése-

Ne félj népem!

A tél bilincset rakhat a földre,
Jön a tavasz s mind össze van törve.

Az éjszaka bár mély gyászba gyászol,
Hajnal hasad, ledobja magáról.

Fejsze és villám ledönthet fákat,
De gyökerükről uj hajtás támad.

Szent eszméket elfojthatnak vérbe,
De megölni nem tudhatják még se.

Sose' félj, édes jó magyar népem,
Éltél te már sokszor sötét éjben.

Tölgyeidet már irtotta fejsze,
És sokszor voltál keresztre verve.

De sirba végképp nem estél még sem,
Föltámadtál, mindig édes népem.

G. Diószeghy Mór.

A mi egyházunk.

2.

Teszi ezt annyival inkább, mert evangéliom szerint reformált egyház is, s így mindenekben azt a zsinormértéket kell szemelött tartania, melyet az evangélium felmutat. A reformációt éppen ama körülmény hozta létre, hogy az akkori egyház igen sok kérdésben eltért az evangélium-

kor (1848.) ő is Budára jött és itt a pesti egyetemen mennyiség- és hadtudományi tanfolyamot hallgatott. Csakhogy 1849. január 1-én atyjával s a magyar kormányval együtt menekült Debreczenbe, hol egy ideig (miniszter nemlétében) az atya vezetése alatt álló vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban fogalmazó volt, azután pedig fegyvert fogott ő is és mint utász szolgált a honvédseregben, előbb mint káplár, majd mint hadnagy.

A forradalom után Tiszaroffon a Borbély-családnál talált menedéket; 1850. tavaszán Bejébe (Gömör) a Szentmiklóssy-családhoz ment nevelőül, hol azelőtt Tompa Mihály (akkor már Keleméren) volt lelkész, kivel benső barátságot kötött. Egyszersmind ott magánuton, mert a főiskolák szüneteltek, a theológiát elvégezte; 1851. nyarán a gömri egyházmegye vizsgálóbizottsága előtt a papi vizsgálatot letette és Rimaszombatba neveztetett ki segédlelkészül. De mielőtt ezen állását elfoglalta volna, az akkor szervezkedett nagykőrösi gimnáziumhoz kapott meghívást a magyar nyelv és irodalom tanszékére; hogy azonban erre Arany Jánost lehessen megnyerni, önként átlépett a mennyiségtan tanszékére; itt Aranyval, Mentovichal, Jánosival két évig együtt működött. Ez idő alatt nőül vette unokatestvérét, Szász Pólit, kit azonban alig egy évi házasság után elvesztett. 1853-ban a kecskeméti gimnáziumhoz ment át, ugyancsak a mennyiségtan tanárául; 1854-ben Kézdivásárhelyre hivatott meg lelkészül; 1857-ben

tól; az isteni tudomány helyett emberi tudományra, püspökök tanításaira, zsinatok végzéseire épített; s a hitet és a belőle folyó lelkiüdvösséget, emberektől tette függővé. A reformátorok azt mondták Pállal, a nagy apostollal: *Krisztus az egyedüli alap: más fundamentumot senki nem vehet azon kívül, a mely egyszer vehetett, mely a Jézus Krisztus.* (I. Kor. III. 11.) A református egyháznak tehát egész szervezete, minden intézménye az evangéliumból nőtt ki, annak szellemétől van áthatva. Hitezikkeinkben úgy, mint egész egyházszervezetünkben, csak azt fogadjuk el igaznak, szabályozónak, a minnek gyökér szállait az evangéliumban föltalálhatjuk. Minden egyebet eldobunk, minden emberi tudomány ellen protestálunk. Kérdem: nem helyesebb-e csak a józan ész után ítélve is — csupán az Istennek a Jézus Krisztusban kijelentett, örök és változatlan tudományához ragaszkodnunk, mint a folyton változó emberi tudományokhoz? A reformátorok tehát, nem új vallást alapítottak, — mint a pápás egyház szereti hirdetni — hanem a tiszta és igaz keresztény vallásra tértek vissza.

Ezek után már nem lesz nehéz a református egyházszervezet fogalmát s egyházunk egész alkotmányát meghatározni. Mert az egyházszervezetben is ugyan azon elveknek, igazságoknak kell kidomborodni, melyek a tiszta keresztényen hitben kifejezésre jutnak. Az egyéni hitnek kell az egész egyházat megteremteni és pedig a maga jellegze-

tes mivolta szerint; vagy is a belső tartalomnak a külső formára is rá kell ütni bélyegét. »Egyéni hit nélkül nincs egyház, az egyeseket, mint a nagy egésznek szerves részeit, az egyéni hit, mint organizáló erő, kötözi össze, s egyesíti szerves egésszé.« (D. Bartók i. m. 7. 1.) Az egyéni hitnek tehát nemcsak a hitvallásban, az evangélium hirdetésében, hanem az *egyház szervezetben is* kifejezésre kell jutni. Mint Kerkápoly mondja: »a hit az egyház csirája és a látható egyház megfelelni tartozik azon csirának, melyből kifejlük.«

Lássuk most, hogy a mi hitünk miképpen jut kifejezésre egyházszervezetünkben? A mi hitünk szabad, független minden emberi és egyházi hatalomtól. Nem ismer más tekintélyt, mint a lelkiismeretnek bizonyosság tételét. Nincs más szabályozója, mint Istennek a Jézus Krisztus által kijelentett igéje. Ennek a szabad, független egyéni hitnek, az egyházi életben, szükségképpen kifejezése: az *egyház függetlensége*, egyfelől: az állami hatalommal, más felől: a papuralommal szemben.

Evang. szerint reformált egyházunk függetlensége az egyház *autonomiájában*: önkormányzatában nyilatkozik meg legszembetűnőbben. Önkormányzatról csak a protestáns egyházakban lehet szó. Az önkormányzat alap gondolata az, hogy az *egyházban minden jog, minden hatalom a gyülekezeté.* Az egyházközségnek pedig tagja minden teljes kora és önálló egyén, ki az egyház

egyszerre Zágónba és Kunszentmiklósról hivatván meg, az utóbbit fogadta el, hol Bibó Antóniával lépett boldog házasságra, kivel négy leány- s négy fiu-gyermekeket nevelt fel.

1863. Szabadszálláson lelkész, de 1865. egyzersmind a fülöpszállási kerületet az országyűlésen is képviselte, 1867. a vallásügyi miniszteriumhoz osztálytanácsossá, 1869. ideiglenesen pest-vármegyei, majd jászkunkerületi tanfelügyelővé nevezetett ki; Trefort alatt ismét a miniszteriumban működött mint miniszteri tanácsos 1884-ig, amikor (jun. 7.) a dunamelléki egyházkerület püspökévé, majd egyzersmind a budapesti ref. egyház első lelkészévé választott. A magyar tudományos akadémia megválasztotta 1858. levelező, 1869. rendes, 1878. igazgató taggá, 1892. másodelnökké. A Kisfaludy-társaság 1860. választotta tagjává, később alelnökévé; a király 1896. a Lipót-rend középkeresztjével, a budapesti egyetem előbb magántanárul habilitálta, majd 1882. bölcsészettudományi cimmal tüntette ki.

Mint püspök maradandó emléket szerzett magának és az egyházkerületnek becses egyháztörténelmi anyagot szolgáltatott egyházlátogatásaival; 1885—93. kerületének mind a nyolcz megyéjében és a Szlavon-Szerémségben fekvő anyas jelesebb leányegházait — összesen mintegy 280-at — meglátogatta, mindegyikben egyházi beszédet tartott és pedig a gyülekezetnek az előre beszerzett adatokból felismert viszonyaihoz, jó s rossz szokásaihoz mértet; ezeket, melyek a gyülekezetek valláserkölcsei és műveltségi helyzetének eléggé hű tükröi, két vastag kötetben leírta, ugy-

szintén a gyülekezetek anyagi és birtokviszonyaira vonatkozó hiteles adatokat is beszerezte és összegyűjtötte. Elnöke volt hat évig a Magyar Protestáns irodalmi társaságnak.

Mint költő 1846. lépett fel az Életképekben s ugyanez évben a Szabadszékely dalával pályadíjat nyert. 1848. Pesten megismerkedett az irodalom kitűnőségeivel s Vörösmarty és Petőfi buzditására megtanulván angolul, nagykőrösi tanár korában, Arany János társaságában, megkezdte műfordítói pályáját, melyhez hasonló természetességre, sokoldalúságra és általános értékre nézve koráig nem volt, sőt ma sincs példa a magyar irodalomban. Ebbeli működése kétszeresen fontos volt az ötvenes években, mert a Petőfi-utánczók népies rimpengetését a világirodalom remekeinek átültetésével segítette ellensúlyozni s a magyar közönség megtámadt izlését helyrehozni.

Eredeti költészetben is művelte a költészet mindhárom ágát. Lírájának szerelem, család haza, emberiség, vallás a tárgyai s általán az élet minden alkalmát; fogékony kedélyét s könnyen hangozó képzeletét minden megihletti, ami költőt általán ihletett. A költő szó és forma mindegyik rendelkezésére áll. Nevezetesen alkalmi ódái: Széchenyi emlékezete (Pest 1860.) a Kazinczy, Vörösmarty, Petőfi, Eötvös, Calderon stb. óda s a Deák Ferencz-óda, melylyel az akadémia 100 aranyas pályadíját nyerte el. Legutolsó lírai gyűjteménye az Uti tárcza. (1890.) Nagy kedvvel művelte a drámát is s gyakran nyert is pályadíjakat. Munkás életét 1905. okt. 16-án végezte be.

terheinek hordozásában részt vesz. Az egyházi önkormányzat kiterjed az egyház minden ügyeire; nevezetesen: a hitczikkek megállapítására, az erkölcsi élet tisztaságának fenntartására, papok, tanítók megválasztására, iskolára, templomra, anyagi javakra, szegények, árvák ügyeire és az egyházi fegyelemre. Az egyház ezen jogát vagy maga, vagy szervei által gyakorolja. Ilyen szerve: a *presbiterium* és népesebb egyházakban: a *képviselési közgyűlés*. De ezek semmi más jogot nem gyakorolhatnak, mint a mit az egyház hiveinek egyeteme rájuk bízott. Az egyházközségben minden állás: papi, tanítói, presbiteri, gondnoki, diakonusi csakis *választás* útján tölthető be. Ki-nevezésről, megbízatásról, hivatalból való képviselétről szó sem lehet tiszta református presbiteri alapon.

A miként önállóan, szabad akaratokból kifolyólag, egy szerves egésze: *egyházközséggé* egyesülnek az ugyanazon hitet valló egyének: azonképpen, az egyes egyházközségek is egyesülhetnek egymással. Így jönnek létre az *egyházmegyék* és *egyházkerületek* s ezeknek összessége alkotja az *egyetemes evang. ref. egyházat*, melynek legfőbb törvényhozó testülete a *zsinat*.*)

Egyházunk tehát, függetlenül minden külső hatalomtól, maga intézi mindenféle egyházi és iskolai belügyeit. De, nemcsak az egyházközségi ügyeket, hanem maga gyakorolja az *egyházi törvényhozást* is. Nevezetesen, mindenik egyházközség presbiteriuma részt vesz a zsinati képviselők megválasztásában, a kik aztán megalkotják a törvényeket. Ezért van mondva, hogy az ev. ref. egyház a zsinat-presbiteri rendszer szerint kormányozza magát. A zsinat minden tizedik esztendőben gyűl össze. Az időközi fontosabb ügyeket az öt egyházkerület képviselétéből alakult *konvent* végzi. A zsinatnak 116, a konventnek 38 tagja van. Egyházunk autonómiájával szemben, Ő Felségének, a királynak csupán az ország törvényeiben gyökerező, legfőbb felügyeleti joga marad fenn.

III.

Védelem a külső és belső támadások ellen A pátenst. Az egyetemes papság szemben áll a hierarkiával. A világi elem szerepe az egyházi életben. Papok, tanítók; presbiter.

A református egyháznak tehát egyik legdrágább kincse az egyházi önkormányzat. Féltve őrizte ezt egyházunk századokon keresztül s a mikor csak legkisebb sérelem is esett azon: sikra szállott érette bátran, önerzetesen, jött legyen a támadás akár más felekezetek, akár az állam részéről. Legerősebb támadás volt egyházi önkormányzatunk ellen az 1859. szept. 1-én kiadott »Császári nyílt parancs«, mely egész egyházszervezetünket, egyetlen csapással akarta ketté vágni és ezáltal oda dobni a két protestáns egyházat, az osztrák uralom németesítő karjai közé.

*) Magyarországon öt ref. egyházkerület van, u. m.: 1. Dunántuli 2. Dunamelléki 3. Tiszáninneni 4. Tiszántuli 5. Erdélyi egyházkerület. Erdélyi egyházkerületünk pedig 19 egyházmegyére oszlik.

Egyházi önkormányzatunk érdekében nemcsak a két prot. egyház szállott sikra, hanem védelmünkre sietett a protestáns Anglia is, mire aztán az abszolút kormány jónak látta a pátenst vissza vonni.

A református egyházszervezet az egyház önállóságát nemcsak külsőleg, hanem *belsőleg* is erős bátyák közé helyezte. És így első sorban arról gondoskodott, hogy az egyházban a hierarkia, a *papuralom* lábra ne kapjon. A református egyház e tekintetben is a tiszta keresztyén alapra helyezkedik. A keresztyén vallás a zsidó vallás papuralmával szemben, az *egyetemes papság* gondolatát emelte diadalra. Vagyis azt tanította, hogy az istenországában az üdvösséget bárki önmaga is megszerezheti és elnyerheti, ha annak feltételét, a Krisztusban való erős hitet szívében hordozza. *Nincsen tiközöltek sem ur, sem szolga, hanem mindnyájan szabadok vagytok, így tanít Pál apostol.* (I. Kor. XII. 5.) Mig Péter apostol azt mondja: »*Ti pedig mindnyájan szent nép és királyi papság vagytok.*«

(Folyt. köv.)

Isten ígéje.

— Világosság és igazság. —

Bocsásd ki a te világosságodat és a te igazságodat, hogy azok vezéreljenek engem és bevigyenek a te szentségednek hegyére és a te hajlékidba.

(43. Zs. 3. v.)

Kezdetben szólott az Ur: legyen világosság. Mózesnek megjelent égő csipkebokorban. Az arab pusztán népe előtt haladt tűzoszlopban. A karácsonyi éjsszakán fényes csillag hirdeti a Megváltó születését. A betlenhemi pásztoroknak világosság támad az éjszakában és mikor Pál közelegne Damaszkushoz, nagy hirtelenséggel mennyei világosság körülvéve őt. Világosság után eped minden, a mi él, sőt az élettelen tárgyoknak is ez a megtartója. A hajnal első sugarát szívja be ember állat és növény egyaránt Zárd el az embert, zárd el a növényt sötét pinczébe, tengődik, elsatnyul, elvész. Az örök éjszak örök halál. Azért esdekel a zoltár író: »Bocsásd ki a te világosságodat. és a te igazságodat.«

Mi az igazság? Ezt kereste az ember a paradicsomtól mind a mai napig. Ezután áhitottak a lelkek, ezért könnyeztek, verejtékezett a nép, ezért virrasztott a tudós, ezért él a művész, a költő, ezért korbácsolta magát az ászkéta, ezért harcoltak századok, ezredek, ezért mentek halálba vértanuk sergei. Ezután eped minden nemes lélek, várjuk ma is az új eget és új földet, melyben lakozik az igazság. Kicsoda áll meg az Ur előtt? A ki igaz és igazságban jár — mondja az ótestamentum. Boldog, a ki éhezi és szomjuhozza az igazságot, szól az evangelium. Én vagyok az igazság, mondja az Ur Jézus Krisztus.

Mi az igazság? A napban az igazság a fény és meleg. Felhőben, vízben, harmatban igazság

az üdítő, termékenyítő nedv. A fában igazság a gyümölcs, a földben a kalász, a kalászban a kenyér, kenyérből az élet. Az egész teremtett világban igazság az erő. Az agyban igazság a gondolat, a szívből a szeretet. Az emberben igazság a hit, a remény, a tudás, a lelkesedés, a munka, az erény. Az emberben igazság az Isten.

Uram bocsásd ki a te világosságodat és igazságodat. És az Ur meghallgatta a hívó lelkek kiáltását, az isteni kegyelem kiáradt a földre, eljött a király, az igaz és szabadító, a szeretet testét öltött és a sötétségben helyzetett nép látta nagy világosságot. Isten elküldötte egyszülött fiát, kibocsátotta a világosságot és igazságot. Az emberek véka alá rejtették a meggyújtott gyertyát, vastag dohos falak közé zárták az igazságot. És a sötétség nem ismerte meg a világosságot és a népek lélek nélkül, igazság nélkül tévelyegtek, vergődtek. Hajdan Vulkanusz kalapácsával széttörte a felhőt és előtört a világosság mint cizkázó villám. Most Luther kopogtatta meg a vittenbergi templom ajtaját, ütéseitől szétfoszlott a homály, és kalapácsának tompa kopogása, miként a föltámadás hozsonja életre keltette az alvó lelkeket.

Hívó lelkek fohászkodtak a zsoltárral: »Bocsásd ki a te világosságodat és igazságodat.« Az Ur meghallgatta gyermekeinek buzgó imádságát, megjelent a világosság, megjelent az igazság ismét a reformációban.

Mi volt a reformáció? A hitnek újraébredése, a léleknek fölszárnyalása Istenhez. Az igazságnak föltámadása. Az Ur kibocsátotta a világosságot és igazságot, hogy azok vezéreljenek minden lelket az ő szentségének hegyére és az ő hajlékába. A reformáció élet, mert élet a világosság, élet az igazság. Vajjon reformátusok vagyunk-e mi? Vizsgálja meg mindenki önmagát. Felöltöztünk-e világossághoz illő öltözetbe? Ehezzük és szomjuhozuk az igazságot? — »Uram bocsásd ki a te világosságodat és igazságodat, hogy azok vezéreljenek engem és bevigyenek a te szentséged hegyére és a te hajlékidba.«

b - s -

miniszter és király személye körüli miniszter ugyan ő, miután ezen tárczákra embert nem kapott. Belügyminiszter: *Kristóffy* József, igazságügyminiszter: *Lányi* Bertalan, kereskedelmi miniszter: *Vörös* László, közoktatásügyi miniszter: *Lukács* György, földművelésügyi miniszter: *Fajlics* Ártur, honvédelmi miniszter: *Bihar* Ferencz, horvát miniszter: *Kovács* István. A miniszterek Bécsben le is tették a hivatalos esküt.

Nemzeti ellenállás. Az ellenzék vezérlőbizottsága gyűlést tartott, melyen kimondták, hogy az új Fejérváry kormány éppen úgy nem törvényes és alkotmányos, mint a régi. Éppen azért, ez ellen is fel kell venni a harcot. A bizottság szótartot intézett a nemzethez, hogy maradjon meg a törvényes alapon és ne engedje magát megpuhítani.

A kormány programja. *Fejérváry* Géza br. miniszterelnök a hét egyik napján, alkalmat keres magának és megismerteti a nemzetet a kormány programjával. Azt mondják, sok szép és üdvös dolog lesz benne, úgy, hogy azok után többséget szerezhet magának a kormány.

Közelebbről nagy változások lesznek a főispáni karban. A régiék közül sokan beadták volt lemondásukat, csak még nem mentették föl. Az új kormány már munkához látott és nemsokára 40 drb. új főispánt fog kinevezni.

Magyar-horvát-dalmát barátság. Az ellenzék keresi az érintkezési pontokat a horvát és dalmát nemzet vezetőivel. Azt akarja az ellenzék, hogy a horvátok és dalmátok ne legyenek ellenségei a magyaroknak, mert a magyarok sem ellenségeik

nekik. Ez irányban már tárgyalások is folytak. Előbb *Justh* Gyula, most pedig *Polonyi* voltak Horvátországban. Onnan is volt egy küldött Budapesten, a ki tárgyalásokat folytatott az ellenzékkel. Közelebbről meg *Kossuth* Ferencz megy Dalmáciába.

Krónikás.

Egyházi élet.

Értekezleti közgyűlés. Az erdélyi ev. ref. »Egyházi értekezőlet« okt. 17. 18. napjain tartotta meg közgyűlést Sepsiszentgyörgyön. Nagyon kevesen vettek részt, mert Háromszék megyét kivéve, alig 8—10 ember ment el máshelyről. A háromszék megyei papok, tanítók és gondnokok azonban majdnem teljes számban ott voltak. Sepsis-

Hazai krónika

11— 1905. okt. 25. —

Az új kormány. Ő Felsője már ismét ki-nevezte a lemondott Fejérváry-kormányt. E szerint, miniszterelnök: Br. *Fejérváry* Géza, pénzügy-

szentgyörgy város részéről *Gödri* Ferencz polgármester, az egyház részéről *Koréh* Endre lelkész fogadta a vendégeket. Mindkettőnek *Nagy* Károly lapunk főszerkesztője, az értekezlet alelnöke válaszolt. Az *isten tiszteletet Péchy* Árpád imával és *Irsay* József beszéddel végezték. Mindkettő méltó volt az ünnepélyhez. A *diszgyűlést* szintén *Nagy* Károly nyitotta meg és ő is tartott emlék beszédet Dr. gróf *Kunn* Géza volt világi elnök felett. A *tárgyaló* gyűlésen *Horváth* István bírói és *Tóthfalusi* József vásárhelyi papok tartottak felolvasást. *Horváth* az isteni kijelentésről, *Tóthfalusi* a nőegyletek szervezéséről beszélt. Az értekezlet munkásságáról *Tárkányi* György titkár számolt be. Fájdalmasan említi föl, hogy csak 10 egyházközségből kapott jelentést. Sikeresen munkálkodtak az udvarhelyi, orbai, nagyenyedi, marosi küllői egyházmegyék és ezenkívül a székelyudvarhelyi, nagyenyedi, brassói, sepsiszentgyörgyi nagyszabenyi, zilahi, marosvásárhelyi egyházközségek.

A pénztárosi jelentésből kitűnt, hogy az értekezletnek 2714 korona vagyona s 853 tagja van. A jövő évi költségvetést jóváhagyták 950 korona kiadással és 1300 korona bevétellel.

Vajda Ferencz, a »Vasárnap szerkesztőjének jelentésével foglalkozott, ezután az értekezlet. A lapnak ez évben 760 előfizetője jelentkezett. De ebből, év folytán, éppen 100 maradt ki. Ez évben előreláthatólag, ha a hátrálékok befolyanak, 42 korona deficitje lesz. A jelentés kapcsán *Vajda* bejelenti szerkesztői állásáról való lemondását.

Az igazgatóválasztmány javasolja, hogy az értekezlet jelentését tudomásul véve, *Vajda* Ferencznek, aki már ötödik éve, hogy minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül vezeti a lap ügyeit, a legmelegebb köszönetet és hálás elismerést szavazzon s kérje meg őt, hogy állását, melyet mindenki megelégedésére töltött be, megtartsa. Ha azonban erre hajlandó nem volna, a szerkesztésre *Tóthfalusi* József lelkész kérje föl.

Az értekezlet úgy határoz és *Vajda* Ferencz odaadó munkálkodása jutalmául tiszteletbeli tagjává és az igazgatóválasztmány állandó tagjává választja. Egyben kimondotta azt is az Értekezlet, hogy a lapot jövőre is fennfogja tartani.

Az értekezlet befejeztével a közgyűlés tagjai testületileg vettek rész a kollegium Mikó-ünnepén, hol *Molnár* L. vallásnár tartott emlékbeszédet. M. Sz.

Papválasztás. A magyar-nagyzsombori ev. ref. egyház okt. 22-én *Patáky* Gyula m.-fenesi s. lelkész választotta meg papjának. Adjon Isten neki szerencsét!

Egy nevezetes nap. Nevezetes napja volt e hó 22-én az alsó-siménfalvi egyháznak; ugyanis akkor tartotta ott gyűlését a keresztur vidéki egyházi értekezlet, a pap előzetes meghívására, előzetes meghívás volt, mert hiszen az ősi pátronusi Kis család által épített templom s alapított egyház, akkor volt 100 éves s méltó volt a megünnepelésre.

A gyűlés ideje azért volt vasárnapra téve,

hogy a kapcsolatos mulatság is megtartható legyen s másfelől, hogy a más felekezet is részt vehessen. Sikertült is, mert a gyűlésen 4 papot kivéve, mind ott voltak s azon kívül idegen világiak is s a helybeli unit. felekezet pedig éppen szép számban volt képviselve papja vezetése alatt s a szomszéd községek is.

Az egyházi beszédet, János apostól I. levele 2. r. 17. v. alapján »és e világ elmúlik és az ő kivánsága is, a ki pedig az Istennek akaratját cselekszi, örökké megmarad« *Kádár* Dénes tartotta. Olyan beszédet a százados falak nem hallottak eddig s a jövőről pedig nem mondhatunk ítéletet. A beszéd végeztével a szokásos titkári jelentések és elnöki megnyitók hangzottak el, mely szerint mindenütt foly az egyházi munkálkodás. Azután *Kovács* István ref. pap tartott elmélkedést, szabad előadást »Az imáról« nagy hatást érve el azzal. Azután elnök zárszava következett, megáldva s megköszönve a hívek s különösen az unitáriusok részvétét.

Ezek után a vendéglőben 33 teritékü közebéd volt, hol szintén az unitáriusok ismét képviselve voltak s ennek végeztével estve táncz, hol hármionium alpra 60 forint bevétel volt, a kiadás leszámítása nélkül.

Adja Isten, hogy 100 év múlva is ilyen békesség lehessen úgy a vezetők, mint hallgatók közt, felekezeti különbség nélkül.

Alsó-Siménfalva, 1905. okt. 24-én, *Szász* Károly, ref. körlelkész.

Székelyudvarhelyi egyházi értekezlet közgyűlése. Kevés számú lelkes tag jelenlétében tartotta meg évi rendes közgyűlését a székelyudvarhelyi egyházi értekezlet f. hó 22-én az ev. ref. papilakon *Gyarmathy* Ferencz világi elnök az ülést buzdító, bevezető beszéddel megnyitva, a mult évi közgyűlés jegyzőkönyvét olvastatja ennek hitelesítése után pedig az elmúlt ciklusban kifejtett egyháztársadalmi munkálkodásról tett jelentést *Vajda* Ferencz ügyvivő egyházi elnök. Jeleső örömmel hallottuk azon jelentésből, hogy az egyházi tevékenységben értekezletünk az elsők között van, a mely megnyugtató jelenség mindenestre a választmány fáradhatatlan tevékenységének eredménye.

E jelentés tudomásul vétele után *Paál* Sándor pénztáros számolt be az értekezlet vagyonáról, melynek rendén a gondos kezelés mellett tudomásul vette a közgyűlés azt is, hogy a társadalmilag összegyűjtött vagyon társadalmi célokra is fordítatott; legtöbbet juttatva a szegény növénydekeknél könyv és ruhasegélyre.

Közgyűlés az elért eredmények feletti örömet kifejezve, újból megbizta a férfi és női választmányt, hogy az egyházi estélyek sorozatának megkezdése érdekében tegyen lépéseket s működjen tovább is oly szép eredménnyel mint eddig.

A választmány teendője tehát, az estélyek újabb folytatólagos sikeres rendezése. (y.)

A reformáció emlékére.

Világosság te vagy lelkem
Vezére,

Az igaz hit, vallásos sziv
Eszméje.

Jer hát ismét törd fel a hit
Közönyösség jégburkolatát,
Hozd el megint az erős hit
Szép napját!

Várunk téget, mint ezelőtt
Négyszáz év . . .

Nincs elérve a vallásos
Biztos rév.

Ma is ránk tör a gonoszság,
Tudatlanság fegyvere,
Mit nem győzött le a Jézus
Szelleme!

Az igaz hit, világosság

Fénye Te . . .

Szállj ma ismét a megfásult
Keblekbe!

Teremts igaz szabadságot,
A vallásos hit mellett:

Győzzön egyszer a Krisztusi
Szeretet!

H. Szántó István.

vonná meg az ártatlan, kis gyermektől, a ki rosszat még csak nem is gondolhatott, nemhogy cselekedett volna. Krisztus éppen a kis gyermekekre mondá: »*Ilyenekké a mennyeknek országa.*« (Mát, XIX. 14.) A keresztség nem a *czél*, hanem csak az *eszköz* a mi részünkről, az üdvösség megszerzésére. De Isten e nélkül is eltörölheti az eredendő bünt és megadhatja az üdvösséget. Bizonynyal meg is adja, mert a kis gyermekek teljesen tiszták és igazak. Eppen ezért, mi reformátusok nem is engedjük meg a bábáknak a szükség keresztelést. Azt csak felszentelt papok hajthatják végre. Attól se féljen, hogy nem temetem el. Eltemetem, éppen mintha meglett volna keresztelve.

Kurátor: Köszönöm, édes tiszteletes uram, hogy megnyugtattott a kis unokám lelki üdvössége felől.

Paulus.

Mai képünkhöz.

Egy kedves családi kép tárul olvasóink elé a mai képünkön. Az idősebb testvér átölelve tartja kisebbiket és magyaráz neki. Milyen szép az, ha a testvérek szép egyetértésben élnek; ha irigység, perpatvar, földijavak nem választják el őket. Oh, pedig hány szomorú példát mutat az élet, hol éppen az ellenkező van. Bárcsak a szeretetnek lelke kapcsolna össze minden testvért és minden embert!

A parokhiáról.

— Kereszteletlenül elhalt kisdedek. —

Kurátor: Nagy eset történt velünk, tiszteletes uram. Meghalt a kis unokám, a Jánosom kis fia.

Pap: Isten nyugtassa meg a kis ártatlant s maguknak adjon vigasztalást.

Kurátor: Hát mi meg is vigasztalódnánk, ha az eset nem úgy történik. Mert hát, a tiszteletes uram nem volt idehaza. Futottunk a bábához, de azt se kaptuk kéznél, aztán nem volt a ki megkeresztelje. Most már mi lesz a keresztség lelkével és eltemeti-e a tiszteletes uram?

Pap: Most már értem kurátor uramat. A miatt aggódik, hogy a kis gyermek elkárhozik, mert kereszteletlenül halt meg és attól fél, hogy én sem temetem el. Aggodalma egészen alaptalan, mert azt, hogy a kereszteletlenül elhalt kisdedek elkárhoznak: csak a pápisták mondják. Ők ugyanis, azt tanítják, hogy a keresztség az *eredendő bünt beszámítását* törli el. Így tehát, a ki meg nem keresztelkedett: az szükségképpen el is kárhozik. Eppen ez okból engedik meg a bábáknak a keresztséget — holott az szákramentum, melyet csak felszentelt pap hajthat végre. Ellenben mi reformátusok azt tanítjuk, hogy az Atya, ki a kegyelmet osztogatja: a keresztség nélkül is magadhatja azt, ha akarja és a keresztség mellett is elvonhatja, ha nem akarja. És vajjon, miért

Vegyes hírek.

A reformáció emlékűnepe. Október utolsó vasárnapján szokta a református egyház megünnepelni a ref. emlék napját. Bizonyára nem lesz templom, melyben okt. 31-nek jelentőségéről az idén is szó ne essék. Az egyházak ünnepe mellett ne feledkezzünk meg az *iskolák ünnepéről* se. Nagy nehezen elértük, hogy az állam is elismerte okt. 31-ét *egyházi ünnepnek*. Használjuk fel tehát az alkalmat és minden református pap kérjen ezen napra, a ref. állami és községi iskolai növendékek részére szünnapot. Természetes, hogy első sorban a tisztán ref. iskoláknak és kollégiumoknak kell szünnapot tartani és iskolai ünnepélyt rendezni. Így aztán lassanként az ifjuság vérebe átmegy e nap jelentősége és majd az egyházi ünnepet is, éppen 31-én tarthatjuk meg.

Bartha Miklós halála. *Bartha* Miklós országos képviselő meghalt okt. 19-én Budapesten. A 48-as eszmének s a Kossuth-pártnak volt lelkes hive, élete utolsó perczéig. A milyen igaz magyar és nagy hazafi volt: éppen olyan szépen is irt. Őt tartották az ujság írók királyának. *Bartha* Miklós a ref. egyháznak volt tagja, de egyházi ügyeinkkel nem sokat törődött. Annál többet a kath. egyházzal. Ismeretes még, midőn pár év

előtt, a budapesti kath. ifjak körében a kereszt-ről nagy beszédet tartott. Temetése okt. 21-én történt meg nagy részvét mellett. Emléke legyen áldott!

Halálozás. Kányádi *Jakab* Mózsa algyógyi ref. lelkész, okt. 6-án elhalt 67 éves korában. Hü sáfárja volt az Ur kertjének mindhalálig, s e mellett a magyarságnak is erős oszlopa őrhelyén. Halálát neje kívül testvérei: *Jakab* Albert Kisgalambfalvi, *Jakab* Dénes Kis-solymosi ref. papok és családjaik gyászolják. Emléke legyen áldott!

Fiume kormányzójává gróf *Szapáry* Pált nevezte ki Ő Felsőge.

Agyonvert képviselő. Szabadkán megdöbentő gyilkosság történt a mult szombaton délben. Miloszavljevics Milán duggazdag szabadkai ügyvédet és a titeli kerület országgyűlési képviselőjét, Ulrich János bácsalmási lakos az utcán megtámadta és vasbottal agyonverte. A gyilkosság okául azt hozzák fel, hogy az ügyvéd valami perét vitte Ulrichnak, melyet elveszített s azóta folyton üldözi, míg most bosszuját kiöntötte.

Nazarénus katonák. A nazarénus katonák vakbuzgósága, fanatizmusa csak nem akar véget érni. Így most Szegeden történt, hogy az ottani II. honvéd-kerületi bíróságnál tartott hadtörvényszék Cservenák István, Tripka Pál és Vracsarits Vitályos szabadkai 6. honvédgyalogezredbeli nazarénus vallású közemberek, mivel a fegyvert nem akarták kezükbe venni, sőt századparancsnokuk rendelete daczára azt nem voltak hajlandók át sem venni, egyenként 2—2 évi, időközönként börtönnel és magánfogsággal súlyosított büntönnel itélte.

A szerzetesek milliói. Franciaországból, tudvalevőleg, száműzték a szerzeteseket. Nem üres kézzel hagyták ott az országot, mert a kiűzött rendek a legtényesebb anyagi viszonyok között élnek. Így a *Benedek-rend* 26 milliót vitt magával és Wightszigeteken telepedett le. A karthausiak 40 milliót hoztak át a határon. Vagyonukat Rómában kezeli P. Herhault nevű bukkott bankár, pálinkájukat pedig Spanyolországban készítik. A jezsuiták vagyonát P. Moertens kezeli Rómában. Minden francia jezsuita 2000 frank évi fizetést huz. A jezsuiták legnagyobb része Franciaországban maradt és magánházakban lakik. A franciskánusok 10 milliót — egy évi jövedelmüket — hozták magukkal. A szerzetesek vagyona nagyrészt francia papirokba van lefektetve, míg az apácák belga és angol papirok milliárdjait őrzik.

Beszélő órák. A légei világkiállításon nagyon csinos órák vannak, amelyek nemcsak ütök, hanem élő szóval meg is mondják az órát. Van nek közöttük ébresztő órák is, amelyek hallhatóan és értelmesen mondják: »Keljen föl, már hét óra!« A találmány titka nagyon egyszerű, kis fonográfokat helyeznek el az órában — és kész a csoda.

A pápa reformál. A »Polgár« című lap szószerint a következőket írja: Olaszországban most számos templomból hordanak ki hamis szentképeket és Madanna-szobrokat. Ez a pápa egye-

nes parancsára történik, aki így akarja az egyházi kultuszt egyszerűsíteni. A mindenképpen üdvös pápai rendeletnek máris megvan a maga hatása. — Nápolyban a nép forrong a pápai rendelet ellen. De hát ez csak természetes. Tizenkilenc évszázadon át butították a népet a pápák és hogy most vége akad egy felvilágosult, haladó pápa, az szemben találja magával az annyi évszázadon át butított népet, amely ezuttal esakugyan papább a papánál.

Apahidai község zendülése. Kolozs megye törvényhatósága nemrégiben elrendelte az Apahidán a szigorú tilalom ellenére épült szalmás és nádas házak lebontását s a lebontást a legközelebbi napokra tűzték ki. Ennek a rendeletnek következtében a községben a mult szerdán éjjel valóságos lázadás tört ki. A román lakosság mód nélkül felháborodott a rendelet ellen s elhatározta, hogy erőszakkal is megakadályozza azt. A műveletlen lakosság a hatóság intézkedését az urak és a zsidók befolyásának hitték és ezért első sorban ellenük támadtak. Az ott lakó két zsidóboltját megrohanták, portékáit szétszorták, a pénzt elarolták. Életüket is csak annak köszönhetik, hogy elmenekültek. A falut csendőrség szállotta meg.

Apró hírek. Ausztráliában jelenleg 250.000 méhkas van, mely hat millió kiló mézet termel. — Az európaiak között minden száz ember közül, átlag három, az amerikaiak közt minden száz ember közt, átlag tiz biztosítja az életét. — Kézrel percenként alig harmincz szót, gépirással háromszor annyi szót ír az ember. — Egy liter husleves 30 gramm különféle só-t tartalmaz. — Az angol nyelvben körülbelül 260.000 szó és kifejezés, a németben 80.000, az olaszban 75 000, a francziában 30.000, a törökben 22.000 és a spanyolban 20.000 szó és kifejezés van. — Indiában van egy madár, mely a fészket egy egész sereg szentjánosbogárral rakja körül s az erdőben ez a fészkek gyöngye villamos lámpának látszik. — A hajszálak száma színek szerint különböző. Egy teljes hajzaton a szőke hajszálak száma körülbelül 140 ezer, a gesztenyeszínű szálaké 110.000, a feketéké 100.000, s a vörös hajszálak száma 90.000, — Amerikában a tengerészeti miniszterium a mult héten befejezte az új gépágyuval tett kísérleteket. Ezzel az ágyuval percenkint háromszáz lövést lehet tenni.

A szerkesztő postája.

P. K. Köszönjük a jó ízű tudósítást. Valóban kedves csemege volt a hírlapok tudósításai mellett. Olvasóinknak mégse mertük bemutatni, félvén a megkövezéstől Szives üdvözlöt.

P. A. Kaptam. A legközelebbi számban adni fogom. Most nem lehetett.

Gy. M. Becses cikkét, az alkalmi közlemények miatt, szintén csak a következő számban adhatjuk.

B. S. Békés. Lapját az új helyre irányítottuk.